

ו' באדר ב' תשפ"ב, 9.3.2022

גיליון מס' 796

פרשת ויקרא

ספרים וזויות מבט

מאת הרב עמית קולא, עלומים

עם תחילת ספר ויקרא, יש מקום לומר מילה על החומשים ועל ההבדל שביניהם. ברור לכל שלכל חומש ישנם נושאים מרכזיים המעסיקים אותו. השאלה היא האם יש הבדל גם בקול - באוריינטציה הייחודית של כל חומש? למשל: מה ההבדל בין החומש שסיימנו (שמות) לחומש שאנו מתחילים (ויקרא)?

רמז לקולות הייחודיים ישנו במדרש חכמים המתייחס לפסוק הראשון של ספר ויקרא:

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד לֵאמֹר (א, א)

סימון מקום ההדברות - כך מעיר המדרש - עומד בסתירה לפסוק אחר:

שומע אני מאהל מועד ממש תלמוד לומר ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת (שמות כה כב) אי אפשר לומר מאהל מועד שכבר נאמר מעל הכפורת ואי אפשר לומר מעל הכפורת שכבר נאמר מאהל מועד.... (ספרי במדבר).

יש כאן סתירה! שני כתובים המכחישים זה את זה! האם ההדברות הייתה באוהל מועד - בהיכל, או שמא מעל הכפורת במוקד של קדש הקדשים.

איך פותרים סתירה כזו? - 'עד שיבוא הכתוב השלישי וכריע ביניהם!' ואכן נמצא כתוב שלישי הלא הוא הפסוק הבא:

וַיִּבֶן מֹשֶׁה אֶת אֵהָל מוֹעֵד לְדַבֵּר אֵת הַקּוֹל מִדְבַר אֱלֹהֵי מַעַל הַכְּפֹרֶת אֲשֶׁר עַל אֲרֹן הָעֵדוּת מִבַּיִת שְׁנֵי הַכְּרֻבִים (במדבר ז, פט) - מה טיבה של ההכרעה?

מבאר המדרש: שהיה משה נכנס ועומד באהל מועד והקול יורד משמי שמים לבין שני הכרובים והוא שומע את הקול מדבר אליו מבפנים (ספרי שם).

ובאמת אין סתירה: הפסוקים הראשונים פשוט תיארו תיאור חלקי את המתרחש. המיקום של המפגש הוא גם אהל מועד (אליו בא משה) וגם מעל הכפורת (משם נשמע קול ה').

אם כן, למה 'הטעו' אותנו הפסוקים הראשונים? למה מסרו מידע חלקי המוליד סתירה כביכול?

למפגש בין משה לבין הקב"ה, בין האדם לבין א-לוהים ישנם שני צדדים. הצד הא-לוהי - ומבחינתו המקום המשמעותי הוא בין שני הכרובים, שהרי משם נשמע הקול העליון היורד מן השמים, והצד האנושי - של משה הבא לשמוע את הקול. מבחינתו המקום הקובע הוא אהל מועד שהרי שם הוא מתייצב.

התורה מורה לנו שיש למפגש (שמא לכל מפגש) שני צדדים (תמיד...) את הצד הא-לוהי ומבחינתו הספור מסופר מזווית המבט העליונה, ואת הצד האנושי שגם לו בחינה וזווית מבט. אם היה מוצע רק הכתוב השלישי זווית המבט הייחודיות היו מטושטשות.

אפשר שחידוד זה מלמד משהו גם על הספרים – החומשים - שתיארו את המפגש מזוויות מבט שונות.

ספר שמות – 'מעל הכפורת' – מדגיש את הצד הא-לוהי. זה טיבו של הספר. ההשגחה העליונה נוטלת את בני ישראל ממצרים על כנפי נשרים. מן השמים יישמע קולו הנותן את התורה בכפיית ההר כגיגית ותוכנית המשכן תונחת מן ההר אל העם – בנית המשכן ותבנית כל כליו. רמז לדבר: **וְלֹא יָלַל מִשָּׁה לָבוֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הָעֲנַן וַיְכַבֹּד יְיָ מְלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן** (שמות מ, לה) - המבע הא-לוהי ממלא את כל החלל ולא מניח מקום לאנושי...

ספר ויקרא הוא ספר עבודת הא-לוהים. המחווה האנושית המובעת אל מול הא-לוהים. כל סדרי העבודה (קרבנות) ותבניות החברה (שמיטה יובל ועקרונות הכלכלה) כולם מאמץ אנושי להנכיח את הא-לוהים בקרב העם והארץ. אם ספר שמות נמצא במסע מלמעלה למטה – ספר ויקרא עולה במעלות בית אל – מלמטה למעלה.

ספר במדבר הוא הספר הארוך. פרשיותיו הארוכות ביותר בכל החומשים. המפקדים; קרבנות הנשיאים ואפילו פרשיות ההלכה נזיר וסוטה. ספר במדבר הוא ספר המסעות – המלקט תחנות - זוויות מבט, שכל אחת מהן מוצאת את מקומה במרחב המדברי האינסופי. לא לחינם הפסוק הפורש את כל זוויות המבט יופיע בו.

האם אבחנו זו אכן מייחדת את החומשים? האם הקול שמצאנו לספר ויקרא אכן מאפיין ומייחד אותו מתחילתו ועד סופו? הנה אותגרנו בלימודנו את חומש ויקרא ואיתו גם את כל שאר החומשים.

הרב עמית קולא, רב קיבוץ עלומים, מלמד באוניברסיטת בן גוריון, במכינת צהלי ועוד...

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש להירשם בקישור: <https://forms.gle/bzbZhmBafTeQLY3k6> תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il